

mgr Wioleta Michnal

Uniwersytet Rzeszowski

Wydział Socjologiczno - Historyczny

Studia Doktoranckie - historia

Streszczenie pracy doktorskiej pt.

Działalność społeczno – kulturalna Łemków w Beskidzie Niskim po 1989 r.

Transformacja ustrojowa w Polsce, rozpoczęta czerwcowymi wyborami w 1989 r., umożliwiła odrodzenie fundamentalnych struktur demokratycznego kraju. Wraz ze zmianami społeczno – politycznymi, nastąpiła powolna, ale systematyczna praca nad przekształceniami polityki etnicznej wobec mniejszości narodowych w Polsce. Usuwanie wszelkich następstw polityki monoetnicznej w nowych warunkach systemowych kraju, wymagało pracy wielu wybitnych polityków i samych zainteresowanych.

Głównym celem prezentowanej pracy jest przybliżenie działań społeczno – kulturalnych, jednej z pokrzywdzonych grup mniejszościowych, jaką są Łemkowie. Oczekiwania łemkowskich liderów w tworzących się nowych warunkach politycznych były ukierunkowane na upodmiotowienie grupy, a w rezultacie uzyskanie praw do zaspokajania potrzeb, służących utrzymaniu tożsamości etnicznej.

Jak przebiegał proces odbudowy struktur poszczególnych łemkowskich organizacji? Jakie działania zostały podjęte w sferach kultury, oświaty, edukacji, określenia swojego miejsca w lokalnej społeczności? Poszukiwanie odpowiedzi na zadane pytania, stały się podstawową problematyką niniejszej pracy.

Dodatkową kwestią poruszaną w problematyce badawczej, jest zawężony zasięg badań naukowych do historycznej krainy Łemków – Łemkowszczyzny. Ten celowy zabieg, ma ukazać realny obraz współczesnej działalności społeczno – kulturalnej Łemków na ich rdzennych ziemiach.

W efekcie, problematyka zagadnień pracy dotyczy:

- przedstawienia procesów zmierzających do zabezpieczenia i ochrony praw politycznych i społeczno – kulturalnych Łemków w III RP;

- analizy działań podjętych przez liderów łemkowskich, zmierzających do rozliczenia się z przeszłością;
- omówienia głównych organizacji łemkowskich i ich liderów w Beskidzie Niskim, które unaoczniają relacje i proces wewnętrznych podziałów grupy;
- charakterystyki wszelkich form aktywności społeczno – kulturalnej Łemków w 25 – letnim okresie demokratycznych rządów RP.

Ramy chronologiczne pracy otwiera rok 1989 r., w którym rozpoczął się trwający po dziś dzień proces odbudowy struktur łemkowskich organizacji, zamyka zaś rok bieżący, ściślej zaś data ukończenia wstępnej redakcji pracy (kwiecień 2015 r.).

W prezentowanej rozprawie została zastosowana metoda historyczno – problemowa. W analizie wykorzystano dokumenty archiwalne, drukowane, opracowania, artykuły, wydawnictwa periodyczne, strony internetowe, które przyczyniły się do przedstawienia problematyki w układzie rzeczowo – chronologicznym.

W pracy wykorzystane zostały bieżące rejestry urzędowe łemkowskich organizacji. Autorowi udało się dotrzeć do sprawozdań z pracy zarządu, prezydium, statutów, urzędowych listów świadczących o działalności społeczno – kulturalnej danej instytucji. Wiele cennych informacji dostarczyła kwerenda łemkowskiej prasy z lat 1989 – 2015 („Наше Слово”, „Ватра”, „Бесіда”, „Лемко”, „Загорода”), która często znajdowała się w posiadaniu indywidualnych osób. Istniejące niekiedy luki w źródłach wytworzonych przez poszczególne instytucje, starano się uzupełnić poprzez analizy i raporty sporządzone dla instytucji publicznych (biuletyny komisji sejmowych, raporty GUS-u, itp.).

Wywiady przeprowadzone z czołowymi działaczami organizacji łemkowskich: Teodorem Goczem, Stefanem Hładykiem, Piotrem Trochanowskim, Bogdanem Gambalem, (transkrypcja nagrania w posiadaniu autora) oraz Bohdanem Goczem, Wacławem Szlantą, Oleną Duć-Fajfer, ks. Romanem Dubec, Piotrem Szafranem, Andrzejem Kopczą, umożliwiły gromadzenie wiele cennych informacji dla zrozumienia sytuacji społeczno – kulturowej środowiska łemkowskiego.

Rozprawa składa się z siedmiu rozdziałów podzielonych na szczegółowe podrozdziały. Każdy z rozdziałów porusza odrębną problematykę życia kulturalnego Łemków. W efekcie praca ukazuje przekrój wszystkich łemkowskich organizacji i imprez społeczno – kulturalnych, odbywających się w historycznej krainie Łemków.